

Az ember kínjában mit ki nem talál!

Február 22/23-ára kimentem apósom vidéki házába a Hale-Boppot fotózni. Mindent vittem magammal, csak exponálószinórt nem. Ráadásul egy Praktica VLC váz volt nálam, aminek az exponálógombját nem lehet elforgatással rögzíteni, mint a Zenitekét. A válságos helyzetben kb. egy óra alatt fejlesztettem ki a „dugós módszert”. Egy kis parafadugón (mely minden vidéki házban megtalálható) átszúrtam egy olyan szöveget, amely befért az exponálógomb nyílásán, és annyira állt ki a dugóból, amennyit a lyuk elnyelt belőle. A dugó másik végén kis hornyot vágtam késsel. A gépre ráhúztam egy befőttes gumit, ami épp szorult rajta, egy kis spárgával jól megfogható „zászlót” kötöttem rá, aminél fogva a gumi kihúzható. Dugó a gomba, gumit a horonyba, és a konstrukció stabilan rögzítette is a B időt! A dugóval való matatás során természetesen az objektív sapka az objektíven tartózkodott.

Iskum József

A kis napfolt is folt

A Meteor 1997/1. számában a múlt évi hosszú napfoltmentes időszakról közölt kis jegyzetben megemlítette, hogy az 1996. október 20-án jelzett „bipoláris pórus” kétséges, mivel azt más észlelőhálózat nem regisztrálta. Így lehetségesnek véltem, hogy talán egy nagyon rövid élettartamú pórusról, esetleg granulóközi sötét területről van szó.

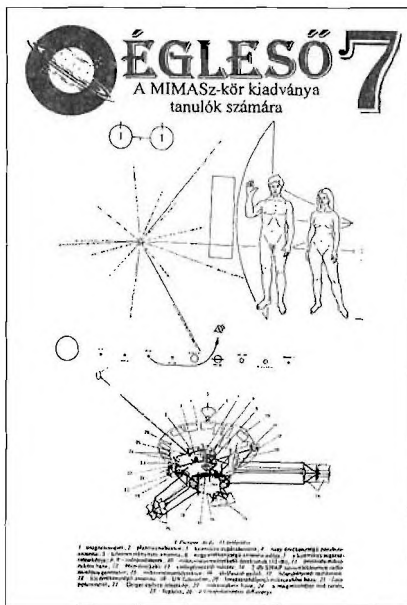
Az SIDC januárban közzé tett végleges összesítése azonban 1996. október 19-én feltüntet egy kis napfoltot (vagy pórust), amely a következő napon érte el fejlődése csúcspontját, de még aznap (20-án) el is tűnt. A foltot a kiterjedt észlelőhálózatnak csak kevés állomása örökölte meg (ezért nem került bele az előzetes

jelentésbe). Így hát örömmel állapíthatjuk meg, hogy a kis létszámú magyar napészlelő csoport nem csak megbízható, de a finom részletekre is kiterjedő megfigyeléseket produkál!

B.L.

Égleső

A váci Kovács Attila szerkesztésében megjelenő lap immár hetedszer jelentkezik. A MIMASZ-kör kiadványa elsősorban tanulókhoz szól, és a váci iskolákban kerül terjesztésre.

A 7-es számú Égleső címlapján a Pioneer-10 híres „üzenetét” láthatjuk, alatta az űrszonda szerkezeti vázlatának. Beljebb lapozva cikket olvashatunk a Pioneer-10 és -11 küldetéséről, a változócsillagokról, az asztrofotográfiáról stb. Akit érdekel az Égleső, a Madách Imre Művelődési Központ Amatőrcsillagász Szakkörének írjon, az alábbi címre: **Kovács Attila, 2600 Vác, Dr. Csányi L. krt. 63.**

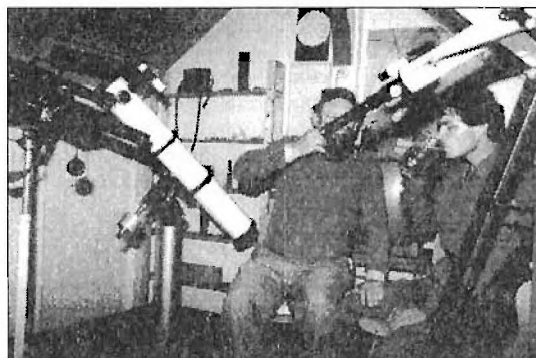
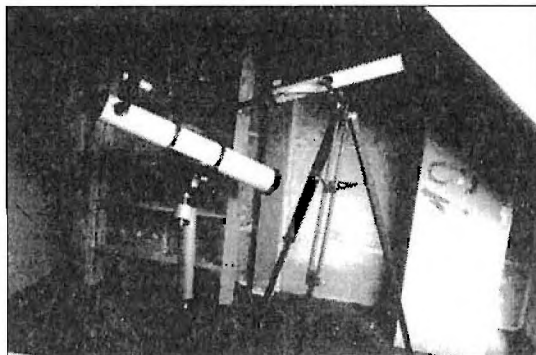
Mélykúti hírek

Mélykúton 4-5 fő érdeklődik komolyabban a csillagászat iránt. A Hold, a Vénusz, mély-ég objektumok és most a Hale-Bopp-üstökös megfigyelésével foglalkozunk. Társaságunkat Orbán Károly bácsalmási amatőr hozta össze, vagyis ő szerettette meg velünk e csodálatos égi világot. Nekem elég nagy a lakásom, és a padlásszobák közül az egyiket átalakítottam „maszek csillagvizsgálóvá”. Nagyon sokan látogattak már meg barátaim és ismerőseim közül. Egy 100/1000-es Newton-reflektort és egy 60/700-as refraktort használunk a megfigyelésekhez.

Elkészítettem az első videokamerás holdfelvételeket, most a Hold fotózásával próbálok. A közeljövőben szeretnék egy 200/1500-as Newton-távcsövet készíteni.

A mellékelt képek a „csillagvizsgáló” kezdeti állapotát ill. az „átadás” egyik örömteli pillanatát mutatják.

Malustyik János, Mélykút

**Távcsöves, CCD-s hétvége a Bajai
Obszervatóriumban május 3-án!**

A nagyobb távcsövel rendelkező, a CCD
technika iránt érdeklődő amatőrök
jelentkezését várjuk!

Hegedűs Tibor, tel.: (79) 424-027

PROXIMA

Vállalom távcsőalkatrészek (segédtükkörtartó, objektívfoglalat, fókuszirózo stb.) és komplett távcsövek gyári minőségű elkészítését garanciával. Szükség esetén anyagot biztosítok!

Rózsa Ferenc
2600 Vác, Munkácsy M. u. 4.

Ágasvár tavasszal is sötét éggel várja az észlelni vágyó amatőröket! A szállás díja MCSE-tagok számára kedvezményes a tavaszi időszakban, 350 Ft/fő/éjszaka (+ fűtés, ha az időjárás megköveteli). Helyfoglalás Juhász Jánosnál, az ágasvári turistaház vezetőjénél (tel.: 06-60-343-435)

Csillagászati anekdoták

Hell Miksa

Kazinczy megörökített egy latin nyelvű formás epigrammát, amelyet egy református prédikátor, név szerint Fazekas István diószegi esperes írt egy 1771. évi bécsi látogatása alkalmából. Tél volt, s a trónörökös (a későbbi II. József) Bécs utcáin megszállkáltatta tizenhat éves húgát, Mária Antoinette-t (a későbbi francia királynét).

Ekkor már eltelt vagy két esztendő Hell Miksa norvégiai expedíciója óta, de jellemző, hogy milyen mélyen belevésődött annak és a sok költségnek az emléke a köztudatba. Mária Terézia ugyanis gazdag felszereléssel, díszes hintóban — mint valami főurat — indította útnak a két tudóst, hogy annál nagyobb tekintélyük legyen külföldön. Erre a díszre s a drága expedíció költségeire utalt és egyúttal alattvalói hódolattal hízelgett a diószegi prédikátor a Kazinczytól följegyzett epigrammában, amelyet Tóth Béla következőképpen tolmácsol magyarul:

Kár az a nagy költség, felutazni az éjszaki tájra,
Hogy láthatd Vénust: mint ragyog a Nap előtt.
Bécsben ez isternő tündöklék a Föld ura mellett:
Nem kell út és pénz; láthatod ingyen is itt.

Fényi Gyula

...Egyébként a derék csillagász földsíket volt. Nem akadt olyan stentori hang, amely meg tudta volna rezegtetni a dobhártyáját. Egyszer, mikor számításai elmerülve ült a kalocsai csillagvizsgáló toronyban, hatalmas égiháború támadt, és a mennykő beleütött a toronyba. Az öreg tudós azt hitte, hogy kopogtatnak az ajtón. Udvariasan kiszólt:

— Herein! (Szabad!)

Konkoly Thege Miklós

Eötvös Loránd világhírű találmányának, az Eötvös-ingának tökéletesítése végett — hogy minél finomabb platinahuzalt készíttessen — 1889 tájékán kiutazott Heidelbergbe...

...Elment a diáksörözősek színhelyére, az ismerős „Keller”-be is. Leült egy üres asztalhoz ebédelni. A szomszédos asztalnál kecskeszakállas férfi ült söre mellett, és zsebkönyvébe vázlatokat rajzolt. Eötvös kicsit ismerősnek találta, de aztán ebédjével kezdett foglalkozni, és megfeledkezett róla.

Nem messze tőlük besorozott diáktársaság hangoskodott. Az asztalfőn egy „örsdiák” szónokolt — jó hat-nyolc éve járhatott már az egyetemre, de záróvizsgáitól még messze volt. Nagyhangú megjegyzéseket tett a kecskeszakállasra, aki sehogyan sem akarta észrevenni. Végül odament az asztalához.

Az idegen, aki műszeralkatrészeket rajzoltatott könyvébe, azon vette észre magát, hogy a diák az orra előtt hadonászik. A szóváltásból „provokálás” lett, a diák kihívta az idegent párbajra. A szabályszerű párbajhoz segítők is kellene, s az idegen a hozzá legközelebb ülőt, Eötvöst kérte fel. Eötvös már bosszúsán arra akart hivatkoz-

ni, hogy átutazó külföldi, megy a vonatja, de hallja ám, hogy a bemutatkozó Konkoly Thege Miklós Magyarországról. Hírből jól ismerte Konkolyt, lapokban is látta a fényképét, azért volt ismerős. Kisalföldi földbirtokos volt, aki Ógyallán saját költségén nagy csillagvizsgálót tartott fenn s értékes megfigyelésekkel, műszerek szerkesztésével és készítésével foglalkozott. Most is ilyeneket rajzolt zsebkönyvébe.

Eötvös aggódott, hogy baj lesz a párbajból, de Konkoly csak nevetett.

Másnap reggel a környékbeli erdők egyik tisztásán találkoztak. Volt ott minden: díszes tokban rejtőző elöltöltő pisztolyok, cilindres segédek, egyszóval nagy hókuszpókusz, ami mind szükséges volt, hogy az akkor pillanatnyilag háborútlan Európában valahogy hősi cselekedetet vihessenek végbe dologtalan, kötekedő alakok.

Mielőtt hozzáfogtak volna a szigorú szabályokba foglalt vérengzéshez, Konkoly „csak úgy gyakorlatként” egy ezüstpénzt feldobott a levegőbe, és pisztolyával rálőtt. A golyótól eltalált pénzdarab összegörbülve, nagy sivitással felrepült, és mikor lehullott, a cilindres segédek komikus hajlongással keresték meg a fűben. Hüledeztek, majd összedugták a fejüket, és megállapodtak abban, hogy a kihívó fél „idegkimerültsége” következtében a párbajt befejezettnek tekintik. Az ősi diák bocsánatot kért, s a társaságok visszavonultak.

Ezzel kezdődött Eötvös és Konkoly életük fogytáig tartó barátsága.

Kövesligethy Radó

Eötvös Loránd világhírű találmányával, az ingával szabadtéren kezdetben a Gellért-hegy tővénel, majd Pest környékén végzett méréseket. Az első kísérletek után a Vas megyei Sághegyen tartott nagyobb szabású megfigyeléseket. Az expedíció Eötvös mellett részt vett többek között Kövesligethy Radó, Bodola Lajos és több térképésztiszt is. Katonai felszereléssel utaztak. Táborverés után Kövesligethy és Bodola nagy pontossággal meghatározták a hegy földrajzi fekvését: megmérték a Nap delelési magasságát, és rendkívül pontos kronométerrel meghatározták az időkülönbséget Pest és Sághegy között. Ezután gúla alakú sátorban felállították az Eötvös-ingát, és hozzáláttak a mérésekhez.

A társaság nagy része éjszakára levonult a hegy lábánál fekvő Celldömölkre. A hegytetőről létrán ereszkedtek le az alul törmelékes hegylábhoz és úgy iparkodtak szállásukra. A kronométert Kövesligethy vitte a nyakába akasztva.

Egy napon Eötvös megkérte Kövesligethy-t és Bodolát, végezzenek új helymeghatározást, ellenőrizzék magukat és műszereiket. Nagy volt a megrökönyödésük, amikor kiderült, hogy számításaik mást mutattak, mint előzőleg. Talán csak nem változott meg a Sághegy helyzete? Hüledezve mutatták a többször átszámolt helymeghatározás eredményeit.

— No majd holnap újra kezditek a méréseket — nyugtatta meg Eötvös a geodétákat, aztán nyugodtan levonultak a hegyről. Kövesligethy óvatosan kúszott lefelé. Később sokszor elmondotta: azok a pillanatok voltak a legizgalmasabbak, amikor a létra tetején elfordult a mélység felé.

Másnap újból megváltozott az eredmény. Úgy látszott, mintha a Sághegy változtatná a helyét, s elmozdulna Pest felé.

— Ha ez így megy tovább, maholnap Pesten leszünk — mondta Eötvös mosolygva, de ő sem tudta elképzelni, mi lehet a furcsa jelenség oka. A mérésekben nem lehetett hiba, hiszen a legkitűnőbb műszereket használták, a számítások pontosságához sem férhetett kétség.

Kövesligethy nagyon haragudott önmagára, ezért elhatározta, lesz, ami lesz, éjszakára a hegyen marad, „elűzi a szellemeket”, hátha azok bántották a műszereket. A kronométert és egyéb eszközöket ládába zárta, és melléjük feküdt. Másnap a méréseket megismételték. Csodálatosképpen ezúttal a hegy helyben maradt. Az eredmény megegyezett az előző napival.

— Alighanem mégis a szellemek lépnek közbe — nevetett az egyik térképésztiszt.

Hamarosan megfejtették a titkot. Amikor Kövesligethy a létrához ért, s nyakában a kronométerrel megfordult, az óra finoman kiegyensúlyozott mozgásával ellentétesen mozdult el, s ezzel az óra járását kissé megváltoztatta. Naponként közel egy másodpercnyi eltérést okozott, ebből adódott a hegy „helyzetváltozása”.

Annak öröme, hogy a magyarázatot megtalálták, Kövesligethy meghívta a társaságot a celldömölki nagyvendéglőbe „egy pohár sörre”. Sör helyett inkább bor fogyott tekintélyes mennyiségben, s a társaság végül is emelkedett hangulatban hagyta el a vendéglőt. Főleg a katonák. Kövesligethy színjőzán maradt. Eötvös nem vett részt a szórakozásban, Pestre utazott. A két császári és királyi térképésztiszt kicsit gyengén állt a lábán. Mit volt műt tenni, Kövesligethy belekarolt a két katonába, úgy ment velük szállásuk felé. Azaz csak ment volna, mert hol a jobb, hol a bal oldalon levő katona húzta mindkét irányba. Végül is nagy nehezen hazaértek.

Másnap este visszaérkezett Eötvös. Bodola nagy titokzatosan félrehúzta:

— Láta volna professzor úr, hogy Kövesligethy nűyen emelkedett hangulatban volt! A két térképésztiszt támogatta haza...

Kövesligethy józanságának ez lett a jutalma!

Otto Struve

A híres pulkovói obszervatórium második igazgatója, Otto Wilhelm Struve élete végéig kedvenc anekdotaként mesélte, mi történt 1866. november 13-án a 33 éves periódusú Leonida-meteorraj visszatérésekor. Struve családja körében vacsorázott, amikor kivágódott az ajtó, és berontott egyik műszer kezelője:

— Excellenciás Uram, tessék kijönni, csak úgy hullanak a csillagok az égből! Állítsa le, mert ha ez így megy tovább, mindnyájan állástalanok leszünk!

Kulin György

Kulin György, kezdő csillagász korában, minden derült éjszakát a távcső mellett töltött. Amikor éppen nem a kutatási programmal összefüggő munkáját végezte, a keresőtávcső segítségével gyönyörködött az égbolt szépségeiben. Egyszer a teleholdra irányította a műszert, és rengeteg pici fekete pontot látott elvonulni a Hold tányérja előtt. Mind egy irányban mozgott.

Riasztotta munkatársait és Detre igazgatót is. Először ők is csak csodálkoztak, de az egyik kolléga hirtelen fölkiáltott:

— Lebegtetik a szárnyaikat!

Hatalmas vadlúdcsapat vonult dél felé, az került véletlenül a telehold elé.

Detre igazgató úr még negyven év múlva is mondogatta, hogy Kulin gágogó meteorraj fedezett föl.

Összeállította: Csaba György Gábor

PSI Apróhirdetések

ELADÓ teleszkópépítés miatt nagy számú 100/10, 130/15, 175/200-as gyári korong. Eladó még 3 db 200/25-ös pyrex, valamint csiszolóporok nagy választékban. *Palkó Gyula, Ú-295081 Csap, Beregi u. 83., Ukrajna.* Kényszerű jelgém: hivatalosan tőlünk csak levél küldhető.

VENNÉK 110/806 mm-es Mizar reflektort igen jó állapotban, kompletten, árajánlattal. *Zámbó Zoltán, 2400 Dunájuváros, Október 23. tér 7. II/4.*

ELADÓK a Sky and Telescope bekötött évfolyamai (1976 II.–1986 II.-ig, vol. 52–72). *Holl András, tel.: 200-1625*

KERESEM Hédervári Péter A Hold — és meghódítása (Gondolat 1970) c. könyvét. *Veres József, 2091 Etyek, Temető u. 47., Tel: 06 22 223 445, Napközben: 210 1471*

VENNÉK jó állapotban lévő 72/500-as objektívet foglalatban vagy anélkül. Árajánlatot is kérek! *Magyarics Zoltán, Pannonhalma, Vár 1., e-mail: Zoli@jedlik.osb.hu.*

ELADÓ bolygóészleléshez kiváló 90/1300-as refraktortubus, és egy újszerű Gemini C-10 mechanika (65 000 Ft). Együtt olcsóbban. *Bábcson Gábor, tel.: 06 (20) 229-269*

ELADÓ egy 60/300-as MC-s akromát (5000 Ft). Elcserelnék egy Zeiss Pk 10x-es mikroszkópokulárt (φ 23,2 mm) 28x40 mm-es vagy hasonló siktükörré. *Király Tibor, 7400 Kaposvár, Szabó P. u. 14.*

KERESEM megvételre Heisenberg Rész. és egész, valamint Szécsényi-Nagy Gábor: Tájékozódás a csillagos égen c. munkáját. *Balázs Gábor, 8360 Keszthely, Szent József u. 9., tel.: (83) 310-100*

ELADÓ Zeiss 63/420 refraktor gyári tubusban, tengelyrendszerrel, C80/500 refraktor, C80/500 objektív, Telementor tengelyrendszer, faállvány, okulár(pár)ok binokuláris tubushoz, binokuláris tubus. VENNÉK Zeiss ortho 10, 6, 4 mm-es okulárokat. *Sebők György, tel.: 131-7205*

Ráktanya '97

Foto: Rózsa Ferenc

Észlelőhétvégét szervezünk kellő számú jelentkező esetén Ráktanyán, július 4–6-ig, a ház melletti észlelőreten, 502 m tengerszint feletti magasságban. A sötét bakonyi ég alatt lehetőség nyílik a nyári égbolt látnivalóinak megfigyelésére, közös észlelésre, tapasztalatcserére. Napal előadásokat hallgatunk és bebarangoljuk a Bakony erdeit.

Jelentkezési határidő: április 30.

Jelentkezés: Horváth Ferenc,

8411 Veszprém-Kádárta

Lánczi u. 18.

Tel.: (88) 320-768

**Eladók finommozgatással
ellátott kis méretű
távcsőmechanikák háromlábú
faállvánnyal 50/540-től
72/500 lencsés műszerekhez.
Réti Lajos, 9023 Győr, Ifjúság
krt. 51. 4/15.**

MCSE-programok

Budapest: Keddenként tartunk ügyeletet a BME R Klubjában (XI. Műgyetem rakpart 9.) 18–21 óra között. Távcsoépítési tanácsadás, cserebere, előadások, a Budapesti Csoport találkozói.

Hajdúböszörmény: A Monolit Ifjúsági Klubban minden héten kedden 18 órától tartjuk csillagászati összejöveteleinket. Előadások, filmvetítések, derült ég esetén észlelés (cím: Újvárosi u. 13.).

Pécs: Az APCSE Csillagászati Klubja (Pécs, Szent István tér 17.) minden hétfőn 18 órától várja a tagokat.

Szeged: A Szegedi Csillagvizsgálóban tartjuk összejöveteleinket keddenként 18 órai kezdettel, derült idő esetén észlelés a Csillagvizsgáló kisebb műszereivel.

Esztergom: a Szabadidő Központban (Bajcsy Zs. u. 4.) minden szerdán este 6-
kor találkoznak a tagok.

Hale–Bopp pályázat!

Az ELTE Csillagászati Tanszék asztrofotó és rajzpályázatot hirdet az alábbi kategóriákban:

1. Felnőtteknek és gyerekeknek a Hale–Bopp-üstökösről készített felvételekkel. 2. Általános és középiskolásoknak a Hale–Bopp-üstökösről készített rajzokkal.

A legjobb felvételeket és rajzokat az ELTE Csillagászati Tanszék Digitális Képtárában helyezzük el. A nyertes pályázó (mindkét kategóriából 1–1 fő) részt vehet egy éjszakai mérésen az MTA Csillagászati Kutatóintézet Piszkésetői Observatóriumában.

Beküldési határidő: 1997. április 15.

Cím: „Hale–Bopp pályázat”,
ELTE Csillagászati Tanszék, 1083
Budapest, Ludovika tér 2.

Változócsillag- észlelők találkozója Esztergomban

1997. május 10., szombat

Idei tavaszi változós találkozókat Esztergomban tartjuk, a Szabadidő Központban („zöld ház”, Bajcsy Zs. u. 4.).

Az előadások 10:00-kor kezdődnek, és sorra veszik a változócsillag-észlelés aktuális kérdéseit (észlelési beszámolók, fénygörbék, nóvakeresési stratégiák stb.). A változós témák mellett áttekintjük a Hale–Bopp-üstökös tavaszi láthatóságát és a csillagászat legújabb eredményeit.

Az MCSE Budapestről különbuszt indít Esztergomba, mellyel a találkozó után tovább utazunk Ógyallásra (Szlovákia), ahol felkeressük a csillagvizsgálót és Konkoly Thege Miklós sírját. Az egész napos buszkirándulás részvételi díja 1200 Ft (tagoknak 1000 Ft).

Útlevelet mindenki hozzon magával!

Az MCSE-busz Budapestről indul reggel 8 órakor, a Szabadság-híd pesti hídfőjétől, a Matróz csárda mellől.

Jelentkezés és a részvételi díj befizetése Mizser Attilánál (legkésőbb április 20-ig!).

A találkozó programjával kapcsolatban információk és felvilágosítás: Mizser Attila, MCSE, 1461 Budapest, Pf. 219.
E-mail: mzs@mcse.hu